

Приклади успішних партнерств українських громад у різних сферах

Партнерства тим більш ефективні і довготривалі, чим ширше коло напрямів вони охоплюють і чим ширше коло зацікавлених сторін (стейкхолдерів) з обох сторін до них долучається. Нижче наведені приклади («кейси») реалізації в рамках партнерств спільних активностей у різних сферах. Їхній

опис підготовлено на основі інформації, наданої низкою громад в процесі підготовки рекомендацій, а також на основі публікацій у відкритих джерелах. Знайомлячись з цими «кейсами», ви можете почерпнути нові ідеї для розширення співпраці вашої громади з існуючими і майбутніми партнерами.

Можливі напрями співпраці в рамках партнерств:

- Проекти, спрямовані на підвищенні ефективності муніципального управління
- Проекти в сфері модернізації інфраструктури
- Спільні проекти, орієнтовані на дітей і молодь
- Спільні проекти в області культури
- Спільні проекти в області спорту
- Проекти, пов'язані з громадською участю і взаємодією ІГС
- Спільні проекти в сфері охорони здоров'я
- Проекти у сфері екології, охорони навколишнього середовища і зеленої енергетики
- Місцевий економічний розвиток і сприяння у налагодженні співпраці бізнес-структур
- Транскордонне співробітництво

Важливо!

Залучення міжнародного досвіду і обмін кращими практиками в різних сферах муніципального управління

Одна з найбільш пріоритетних і найбільш поширених напрямів співпраці. Учасники партнерств зазвичай артику-

люють один одному ті сфери, досвід в яких для них представляє найбільший інтерес, і з готовністю діляться своїми

напрацюваннями. Тому обмін досвідом в формі навчальних візитів, експертних консультацій, стажувань фахівців/-чинь, спільних тематичних круглих столів тощо, чи не найлегше вибудувати. Окрім досвіду у рамках таких партнерств українські громади можуть отримати також і допомогу технікою чи обладнанням, іноді достатньо суттєву, але цей елемент присутній в рамках партнерств далеко не завжди.

З часом кількість напрямів співпраці розширюється, з'являються нові пріоритети. У багатьох випадках зацікавленість обидвох сторін у розв'язанні тих чи інших проблем переростає у спільні проекти, які подаються для залучення зовнішнього фінансування. Ось деякі приклади різносторонньої співпраці в рамках партнерств українських громад і муніципалітетів з інших країн.

Різностороння співпраця: кейс Вінниця — Кельце (Польща)

Історія побратимства Вінниці та міста Кельце (Свентокшиське воєводство, Польща) — одна з найтриваліших в Україні. Спочатку, у 1958 році було започатковане партнерство між Вінницькою областю та Кельце, а у 1974 році було підписано уже угоду про співпрацю міст Кельце та Вінниці, яка 2012 році вона була розширена і оновлена.

Ця історія — приклад не тільки стало, але й багатогранного партнерства. Так, серед напрямів співпраці:

- на прикладі Кельце Вінниця вивчала польський досвід самоврядування, організації надання адміністративних послуг, стратегічного планування на муніципальному рівні, благоустрою, тощо, була реалізована програма обміну групами

фахівців/-чинь для стажування за напрямами;

досвід Кельце допоміг Вінниці в налагодженні системи поводження з твердими побутовими відходами. У 2019 році була досягнута домовленість щодо участі польських партнерів в реалізації інвестиційного проекту будівництва сучасного у Вінниці сміттєпереробного комплексу;

- одним зі спільних пріоритетів є формування у Вінниці бізнес-інкубатора та технологічного парку з врахуванням успішного досвіду Келецького технологічного парку. Партнери допомагали вінничанам розробити концепцію, підготувати необхідні документи. У серпні 2018 року Вінницький інноваційно-технологічний парк та Келецький технологічний парк уклали угоду про співпрацю. В перспективі передбачається залучення польського бізнесу в якості резидентів парку;

- помітна тісна співпраця шкіл і вишів міст-побратимів. Цікаво, що в рамках такої співпраці Вінницею була запозичена ідея шкільних громадських бюджетів — фінансування міською радою проектів, які готують школярі. У 2012 році були підписані угоди про партнерство між університетами обох міст. У 2013 році започаткована ініціатива Кельце з підтримки вінницьких студентів, які навчаються у келецьких вишах. У липні 2019 році відбулося підписання угоди між Науково-освітнім

Консорціумом (місто Кельце) та Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського. Ця угода вперше в історії України і Польщі передбачає відкриття філії українського вишу у Польщі. У листопаді 2019 року в місті Кельце ректори вінницького і свентокшиського політехнічних університетів підписали угоду про програму «Подвійний диплом». У рамках угоди передбачено можливості для стажування та підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу ВНТУ;

- з 2014 року місто Кельце підтримувало вінничан, які захищають незалежність України на сході, переселенців/-ок з Донбасу та добровольців/-лиць, що борються на сході України;

- під час пандемії COVID-19 лікарі з обох міст обмінювалися досвідом лікування хворих. Міський голова Вінниці Сергій Моргунов разом з президентом міста Кельце Богданом Вентою і очільниками європейських міст-побратимів Кельце підписали «Декларацію європейських Міст-побратимів під час пандемії», яка закликає до активізації співпраці між містами в дусі сталого розвитку та з застосуванням новітніх технологій;

- з початку російської агресії понад 160 тонн гуманітарної допомоги, переданої Вінниці від міста-побратима Кельце.

Це медичні прилади, перев'язувальні матеріали, медикаменти, продукти харчування, ліжка, матраци, спальні мішки, павербанки та акумулятори та багато іншого. До Вінниці доставили також чотири квадрокоптери високого класу. У період з травня до середини серпня ц.р. організоване перебування в Кельце для кількох сотень дітей з України, завдяки чому вони змогли відпочити від реальності війни. Біженцям з України, які постійно перебувають у Кельце, також надається турбота та підтримка. Кельце також передало Вінниці два міських автобуси Solaris Urbino⁴⁰.

Різностороння співпраця: кейс Львів — Фрайбург (Німеччина)

Партнерство Львова і Фрайбурга — ще один приклад сталої та різносторонньої співпраці. Договір про встановлення поріднених зв'язків між цими містами було підписано 24 серпня 1989 року.

Особливе місце у цій співпраці займають питання енергозбереження та ефективного використання ресурсів.

У 2017 році було підписано Угоду про співпрацю між міськими управліннями Львова та Фрайбурга щодо енергетичної оптимізації окремих районів міста Рясне 1, Рясне 2 та Кам'янка. Угода реалізовувалася за підтримки Федерального міністерства економічної співпраці та розвитку (BMZ), організації Engagement Global та програми НАКОРА (Довготривалий розвиток спільнот шляхом підтримки партнер-

⁴⁰ За інформацією, наданою Вінницькою міською радою

ських проєктів). У її рамках реалізовано проєкт «Рясне — район зелених технологій» за грантові кошти (300 тис. євро). За фінансової підтримки муніципалітету міста Фрайбург в рамках проєкту виконано: у бюджетній сфері: монтаж сучасних систем освітлення на території 4-х шкіл мікрорайону; встановлення вузла автоматичного регулювання теплової енергії у одній із шкіл; проведення у школах енергоаудитів та тепловізійної зйомки; освітні заходи для дітей, а також інші заходи у сфері житлового господарства та зовнішнього освітлення.

Починаючи з 2021 року Львів бере участь в ініціативі Фрайбурга «Зелені діалоги» (Green City Dialogues), організованої спільно з його містами-партнерами. Проєкт проєкт включає серію діалогів для обміну ідеями й кращими практиками з таких питань енергоефективність, адаптація до змін клімату, зелені простори, поводження з ТПВ і циркулярна економіка, містопланування тощо.

Спільно з Фрайбургом Львів бере участь у Dialogue for Urban Change (D4UC), мета якого — обмін практиками інтегрованого розвитку між містами-побратимами з Німеччини, України, Південної Африки та США. У рамках проєкту відбувалася спільна зустріч під час Світового урбаністичного форуму у Катовіце у червні 2022 року.

Співпраця з Фрайбургом реалізується і в гуманітарній сфері.

У рамках угоди про співпрацю львівські школярі брали участь у проєктах «Екзамен у школах», «Міжнародний дитячий суд справедливості». Caritas Germany International (міста Фрайбург, Німеччина)ю

Caritas Germany International щоро-

ку проводить збір коштів та скеровує благодійний транс на потреби навчально-реабілітаційного центру для дітей і молоді з особливими потребами «Джерело».

Заклади культури Фрайбурга разом з іншими партнерами Львова (Краків, Тбілісі, Ряшів) співпрацюють з меморіальним музеєм тоталітарних режимів «Територія Терору» співпрацює з містами-партнерами Львова:, закладами.

Співпраця із містами Фрайбург та Бонн запланована в рамках створення Центру освіти для дорослих у Львові.

Фрайбург активно допомагає Львову після 24 лютого. Львів виступив з ініціативою створення Національного реабілітаційного центру та створення екосистеми реабілітації UNBROKEN, де отримувати фізичну, психологічну та соціальну реабілітації зможе щороку 50 тисяч українців/-ок. Фрайбург, а також місто-побратим Львова Вроцлав підтримали цю ініціативу. Вроцлав виділив один млн євро для будівництва реабілітаційного центру, а Фрайбург — один млн євро на будівництво гуртожитку для пацієнтів реабілітаційного центру.

Щодо конкретних напрямів, в яких українські громади залучають експертизу міст-партнерів та реалізують з ними спільні проєкти, то серед найбільш поширених — питання енергозбереження, поводження з ТПВ, налагодження протипожеженої охорони, планування громадського простору й організація роботи громадського транспорту

Протипожежна охорона: кейс Літин, Вінницька область — Вольштин (Польща)

Співпраця між Літином і Вольшти-

ном бере свій початок з 2006 року і підтверджена офіційною угодою про партнерство. Одним з пріоритетів, на якому партнери зосередили свої зусилля, стала безпеці громадян/-ок та облаштування Літинської пожежної охорони. У 2019 році, після кількох робочих візитів до Вольштина, у Літинській громаді вирішили створити місцеву добровільну пожежну дружину за польським зразком. Польські партнери передали пожежну машину, аварійно-рятувальне обладнання та інші матеріали, щоб підтримати новостворену пожежну команду та допомогти їй швидше реагувати на пожежі та інші надзвичайні ситуації в громаді⁴¹.

Переосмислення громадського простору: кейс Чернівці — Кишинів (Молдова) — Мангайм (Німеччина)

Проєкт «Переосмислення громадського простору. Мешканці міста формують своє майбутнє», який стосується розвитку та формування соціальної ідентичності, спільно реалізовувався у 2018–2019 роках Чернівцями разом з містами Кишинів (побратимом з 2014 року) та Мангайм (побратимом Кишиніва, який на той момент ще не був побратимом Чернівців). Проєкт передбачав відновлення громадських просторів у віддалених районах завдяки співпраці громадянського суспільства та органу місцевого самоврядування.

Цей проєкт став гарним практичним прикладом для майбутніх проєктів розвитку у сфері міського планування та участі громадськості. За його результатами розроблено Керівні принципи з партисипативного проєктування для громадських просторів та мікрорайонів.

Проєкт реалізовувався спільно з

проєктом «Інтегрований розвиток міст в Україні» (Німецьке товариство міжнародної співпраці, GIZ). Загальний бюджет проєкту склав біля 108 тис. євро, з яких 57% становили грантові кошти Engagement Global, Сервісної служби «Міста в єдиному світі» (SKEW).

Тристороння партнерська співпраця між містами зарекомендувала себе в реалізації спільних успішних проєктів. З врахуванням цього та під враженням від нападу РФ на Україну міста Мангайм та Чернівці (Україна) домовилися про налагодження побратимства і підписали відповідний договір⁴².

Швейцарські трамваї для Вінниці: кейс співпраці з Цюрихом (Швейцарія)

Вінниця не має підписаної угоди про партнерство з Цюрихом, але їх уже давно поєднує ефективна і інтенсивна співпраця. Проєкт розпочався у 2006 році, коли місто Цюрих вирішив в рамках модернізації свого трамвайного парку передати для подальшої експлуатації Вінниці трамваї, які виводились з експлуатації і яким місто хотіло дати нове життя. Загалом в декілька етапів було передано отримала 116 вагонів — усі після капітального ремонту з чималою партією запчастин. Ними повністю замінили старі вагони інших виробників. Нині у місті курсують тільки швейцарські трамваї.

Реалізація цього проєкту дозволила Вінниці провести загалом реорганізацію системи роботи громадського транспорту, зокрема скоротити кількість маршруток. Швейцарські фахівці/-чині також допомагали при плануванні транспортної мобільності в місті, розробці базових документів стратегічного

⁴¹Partnerships between Ukrainian and EU municipalities» Key success and failure factors for sustainable international municipal cooperation. Bridges of Trust.

⁴²За інформацією, наданою Чернівецькою міською радою.

і просторового планування, реалізації програм енергоефективності.

Проєкт реалізується за фінансової підтримки уряду Швейцарії (Державний секретаріат з економічних питань SECO).

У 2020 року підписано нова угода, яка передбачає передачу Вінниці наступної партії з 70 трамваїв більш нових моделей. Вагони планували розпочати доставляти протягом 2022 року, але війна внесли корективи у графік⁴³.

Спільні проєкти, орієнтовані на дітей і молодь

Співпраця в освітній сфері, а також в рамках проєктів, орієнтованих на дітей і молодь, — один із найбільш поширених її напрямів у рамках партнерств. Існує чимало прикладів, коли в рамках партнерств реалізуються різноманітні спільні шкільні проєкти:

Співпраця шкіл: кейс Львова та його партнери

Львів має сьогодні 18 партнерів в різних країнах світу і в більшості з них беруть участь також учні/-ениці львівських шкіл, ліцеїв та гімназій.

● Львів-Вроцлав — львівські гімназисти/-ки і учні/-ениці однієї зі шкіл Вроцлава в рамках спільно реалізують проєкт «Разом до майбутнього». У 2020 році вони проводили дискусії на тему демократії та «будували» свої держави («Вроцлав-Львів: напрями міграції»), у 2021 році разом будували місто майбутнього з конструктора Лего («Львіврополіс — місто майбутнього») (Львівська академічна гімназія).

● Львів-Перемишль — проведення щорічного Міжнародного турніру з футболу на Кубок Директора школи в місті Калнікові; пізнавальні екскурсії Перемешлем та Львовом та

удосконалення вивчення польської та української мов; шкільна інтеграція та зближення учнівської молоді, знайомство дітей з архітектурою та історичними пам'ятками України та Польщі, спільне відзначення дня Святого Миколая та дня Незалежності Польщі (СЗШ № 92);

● Львів-Кутаїсі — налагодження учнівського обміну, проведення зустрічей з метою ознайомлення з традиціями та звичаями наших країн, обговорення спільних надбань і проблем онлайн зустрічі, майстер-класи, флешмоби, а також телеміст до дня народження Грузії (Ліцей ім. В. Симоненка);

● Львів-Краків — онлайн-проєкт, розповідь про історію львівських левів для учнів/-ениць ЗОШ № 47 Кракова від учнів Ліцею № 10 ім. св. Марії Магдалини; у 2021 році з нагоди 25-річниці з дня підписання Договору про співробітництво між Львовом та Краковом відбувся конкурс «Краків очима маленьких львів'ян». На конкурс надійшло близько 120 малюнків від учнів/-ениць 10-х львівських шкіл і дошкільних закладів. Наймолодшому учаснику конкурсу виповнилося 4,5 роки, найстаршому — 16 років.

⁴³За інформацією, наданою Вінницькою міською радою.

● Львів-Вінніпег — реалізація проєкту «Любов», в рамках якого відбувалися спільні виставки малюнків та листування (ПШ «Світанок»).

● Львів-Люблін-Ольденбург — онлайн-проєкт «Creating a Team» 2020 року (Львівська академічна гімназія).

● Львів-Вашингтон — онлайн-проєкт про культурно-освітню співпрацю з українською діаспорою у Вашингтоні (Львівська академічна гімназія)⁴⁴.

Поширена також практика співпраці університетів міст-побратимів. Є і приклади співпраці в питаннях розвитку професійно-технічної освіти.

Розвиток професійно-технічної освіти: кейс Тростянець, Сумська область, і Богухала (Польща)

Познайомив польське та українське міста між собою український художник, який відвідував дуже часто Гміну Богухвалу. У 2013 році між Тростянцем та Богухвалою була підписана угода про співпрацю.

У 2019 році Тростянецькою міською радою та Гміною Богухвала було реалізовано спільний проєкт «Польський досвід у галузі професійно-технічної освіти: Уроки для України». Проєкт був спрямований на ознайомлення української сторони з основними методичними підходами та головними тенденціями в системі професійно-технічної освіти у польських навчальних закладах, а також на налагодження контактів між молодими людьми з України та Польщі, їх діалогу щодо демократичних цінностей, розвитку громадян-

ського суспільства та захисту права людини. Проєкт було реалізовано за підтримки україно-польської молодіжної ради. Бюджет проєкту складав 265 000 грн.

Спільне розуміння демократичних цінностей і спільний пошук відповіді на виклики сьогоденного світу лежить в основі проєктів молодіжних обмінів між містами-партнерами.

Молодіжне лідерство: кейс Бориспіль, Київська область, і Гопкінс (штат Міннесота, США)

Партнерство між містами було ініційоване у 2011 році за сприяння місцевої некомерційної організації Global Synergy Group з Міннесоти.

У результаті було започатковано Програму залучення та розвитку молодіжного лідерства (Youth Leadership Engagement and Development — YouLEAD). Метою програми є сприяння розумінню проблем, з якими стикається молодь у житті, і того, як вони беруть участь у розвитку громади, місцевого самоврядування та глобального мислення. Програма дає можливості для молодіжних груп, навчальних закладів, урядовців, підприємств і некомерційних організацій вчитися один у одного через обмін ідеями і стратегічний діалог.

За майже 10 років понад 90 учасників/-ць взяли участь у програмах обміну лідерства, з яких близько 60 учасників/-ць — з України, які відвідали Міннесоту, та близько 30 учасників/-ць — з Міннесоти, які приїхали до України. Багато мешканців громад з обох сторін опосередковано брали участь у програмах як родини, що приймають, волонтери/-ки та pro bono бізнес-партнери.

⁴⁴ За інформацією, наданою Львівською міською радою.

Після кожного обміну учасники/-ці втілювали здобуті знання у діях вдома. Так, наприклад, результатом обміну між підлітками з Міннесоти та громадами в Україні став проект Міжнародного Відкритого Молодіжного Форуму (<https://www.facebook.com/openyouthforum2016>), куди були запрошені учасники/-ці з Міннесоти на наступний рік. Цей проект був повністю втілений молоддю з України та приймав молодих хлопців та дівчат з різних куточків України.

У серпні 2022 року група з 18 молодих людей (віком 14-17 років) приїхала в Міннесоту на 5 тижнів, щоб відчутти життя в США, дізнатися як громади, а також молодь можуть вплинути на зміни, яких ми прагнемо у світі. Програма візиту включала такі компоненти: «Уряд та державна служба» (1-й тиждень), «Культура та суспільство» (2-й), «Бізнес та підприємництво» (3-й), «Громада та волонтерство» (4-й), «Освіта та навчання» (5-й)⁴⁵.

Молодіжні обміни і онлайн-діалоги: кейс Фастів, Київська область, і повіт Валч (Польща)

Співпраця розпочалась у 2015 році. Одним з її напрямів стали молодіжні обміни. Всього за сім років взяли у навчальних поїздках участь 60 українських та 20 польських учасників/-ць. Серед ключових результатів таких обмінів — залучення молоді до громадського життя, налагодження міжкультурного діалогу, вивчення учасниками/-цями культури й традицій українського та польського народів, утвердження і промоція європейських цінностей, зміцнення ролі молодих людей у процесі прийняття рішень на місцевому рівні.

В умовах карантину фастівська мо-

лодь почала шукати нові форми взаємодії з європейською молоддю. Було налагоджено співпрацю з молодіжним центром турецького міста Ескішехір. Зрештою ініціатива перетворилася була підтримана Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи. У рамках проекту у 2021 — 2022 роках було реалізовано низку активностей, зокрема три онлайн конференції, в яких взяли участь представники/-ці європейських та українських молодіжних організацій, молодь, представники/-ці Конгресу та інших органів влади. Конференції були спрямовані на обмін досвідом молодих людей щодо участі в місцевому житті, екологічні виклики та напрацювання спільних ініціатив.

А навесні 2022 року відбулася конференція, на якій молоді українці/-ки розповіли про реалії життя в Україні та закликали молодь Європи підтримати українців/-ок в боротьбі за свободу.

5 червня 2022 року в рамках офіційного візиту до м. Фастова відбулась зустріч між представникам/-цями Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи, в складі президента Лендєрта Вербека та секретаря Андреаса Кіфера та Молодіжною радою міста Фастова.

З 18 по 26 вересня 2022 року група фастівської молоді у рамках міжкультурного обміну перебувала у місті Валч, Республіка Польща, під час якого учасники/-ці з України змогли презентувати розвиток молодіжної участі у місті Фастові за період з 2015 по 2022 роки⁴⁶.

Молодіжне лідерство та досвід демократичних перетворень: кейс Вознесенськ та Хессекуа (ПАР)

⁴⁵ За інформацією, наданою Бориспільською міською радою.

⁴⁶ За інформацією, наданою Фастівською міською радою.

Вознесненськ — єдина українська громада, яка має партнера в Південно-Африканській Республіці. З 2007 року між містом Вознесенськ та муніципалітетом Хессекуа, ПАР, започаткована ініціатива по спільній реалізації програми «Молодіжне лідерство та досвід демократичних перетворень» в рамках якої було організовано 10 молодіжних обмінних візитів, 50 представників молоді з Вознесенська відвідали ПАР та 50 представників муніципалітету Хессекуа відвідали Україну. Програма передбачала ознайомлення молоді з культурою, традиціями, історією, релігією, політикою та адміністративною системою України та Південно — Африканської Республіки. Також було організовано футбольний матч між дитячо-юнацькими командами Вознесенська та Хессекуа. У рамках партнерства також розвиваються контакти між представникам/-цями бізнесу міст-побратимів.

Ще одна традиційна форма співпраці — спільні дитячі та молодіжні табори. Організація виїзного відпочинку і спілкування з ровесниками за кордоном для українських дітей набуло особливо значення в умовах, коли вони страждають через російську агресію.

Літні табори для українських дітей: кейси підтримки з боку європейських міст-партнерів

За підтримки Комітету регіонів організовано табори для українських дітей, життя яких сколихнула війна, у Римі (Італія), Німі (Франція), Прейлі (Латвія), Марамуреш (Румунія), Великопольському воєводстві (Польща), а також в регіонах Баварії (Німеччина), Підкарпатті та в місті Гданськ в Польщі, на Майорці

в Іспанії. У них змогли побувати більше 500 дітей⁴⁷.

Безпечний відпочинок дітей з родин, як постраждали від війни, Київ організовував з допомогою міст-побратимів Афіни (Греція), Стокгольм (Швеція), Тампере (Фінляндія), Тбілісі (Грузія) та інших. Так, в Грецію, направив на оздоровлення українських дітей із постраждалих сімей Маріуполя⁴⁸.

З 29 липня по 5 серпня 36 дітей з Долинської громади Івано-Франківської області у супроводі педагогів відпочивали в дитячому літньому таборі «Сонячний берег» біля озера Пайлгіс в районі Швенчона, організований побратимським муніципалітетом — Шяуляйським районом, що у Литві. Тут разом з іншими дітьми українці брали участь у різноманітних активностях, спортивних змаганнях, освітніх заходах. Оскільки багато дітей відвідали Литву вперше, керівниця табору організувала для долинської делегації ознайомчі поїздки в Тракай, Кернаву, Вільнюс⁴⁹.

Цікавою є багаторічна співпраця Славутицької міської територіальної громади Вишгородського району Київської області зі самоврядуванням міста Айзкраукле (Латвія). Це навчальні фізико-математичні обміни, коли діти з однієї громади приїждять для участі у тематичних освітніх літніх таборах іншої громади. Тобто відбувається не просто культурний обмін, а й обмін знаннями. Згадане партнерство було настільки ефективним, що громади почали розглядати ініціативу участі змішаних команд у європейських конкурсах та навчальних олімпіадах, а також додавання напряму робототехніки. Але пов-

⁴⁷ [Summer camps in EU provide a safe place for Ukrainian children — EU NEIGHBOURS east.](#)

⁴⁸ Інформація з сайту КМДА. Зокрема: https://kyivcity.gov.ua/news/kiv_napraviv_na_ozdorovlennya_i_vidpochinok_do_afin_ditey_iz_postrazhdalikh_simey_mariupolya/.

⁴⁹ [Діти Долинської громади повернулись з подорожі до Литви — ВІДЕО — Долина — Долинська міська рада \(dolyna.if.ua\).](#)

номасштабне російське вторгнення в Україну трохи відсунуло ці плани. У 2022 році зі зрозумілих причин робота табору була організована на території громади-партнера.

Багато освітніх закладів постраждали в результаті цілеспрямованих атак російської армії на цивільні об'єкти України. Міста-партнери приходять на допомогу українським громадам, долучаючись до їх відновлення.

Відновити зруйноване якісно та по-новому: кейс Житомирського ліцею

4 березня 2022 року в результаті влучання російської ракети було зруйновано будівлю Житомирського ліцею № 25. Будівля не підлягає відновленню.

Відбудувати ліцей вирішили по-новому. Буде запроєктована нова будівля за сприяння Венеціанського університету культури та дизайну за підтримки фонду ЮНІСЕФ. Фінансування відбудови пообіцяв взяти на себе уряд Португалії, де у Житомира є місто-побратим Віла-Нова-де-Фамалікан. А для розробки нової програми написали запит на грант в посольство Сполучених Штатів на створення вченої групи. «Хочемо розвивати IT-напрямок, хочемо велику кількість лабораторій наукових зробити. Наприклад, вивчення математики, фізики, чи історії — половина може відбуватися на українській мові, половина — на англійській. Для того, щоб діти швидше могли адаптуватися в світі. Це абсолютно новий рівень», — коментує міський голова Житомира Сергій Сухомлин⁵⁰.

Спільні проєкти в області культури

Сфера культура також відноситься до найбільш поширених напрямів співпраці в рамках партнерств. Окрім традиційного обміну візитами творчих колективів і їхньої участі в днях міст з обох боків партнери реалізують спільні ініціативи, спираючись на те, що є унікальним у громаді — відомі особистості, традиційні ремесла, зв'язок з історичними подіями і епохами, творчі фестивалі, тощо:

Історичні реконструкції: кейс Тростянець, Сумська область — гміна Кожухув (Польща)

Тростянець до 24 лютого був традиційним місцем проведення фестивалів історичної реконструкції «Стара фортеця. Подорож крізь століття», який за оцінками історичних клубів — один

із найкращих подібних фестивалів України. Фестивалі історичної реконструкції проводяться і в гміні Кожухув, хоча і в дещо іншій формі. Муніципалітети-партнери, які почали співпрацювати ще у 2008 році, домовились щодо можливості участі українських команд-реконструкторів у польському фестивалі і навпаки.

Польський партнер продовжує підтримувати українську громаду і зараз. У Кожухуві було проведено благодійний вечір на підтримку Тростянецької громади та дошкільних закладів, які постраждали від росіян під час окупації. Зібрали рекордну суму у 18 000 злотих на відновлення школи в селі Солдатському Тростянецької міської територіальної громади⁵¹.

⁵⁰ <https://zhzh.com.ua/zhitomir/chomu-dosi-ne-znosiat-zrujnovanij-25-j-licej-i-hto-dopomozhe-zhitomiru-u-vidbudovi.html>.

⁵¹ За інформацією, наданою Тростянецькою міською радою.

Спільні готські коріння: кейс Володимира, Волинська область і Гміна Грубешув (Польща)

З 2019 року партнери реалізують спільний проєкт «Готський шлях: спільна історична реконструкція та віртуальна подорож в минуле» за кошти ЄС по Програмі транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020». Ініціаторами проєкту були партнери з Польщі, зацікавлені історією готських племен. У рамках проєкту в історичних музеях міст Володимир і Грубешів створені експозиційні кімнати, які відтворюють історію життя і побут готів на територіях західної Європи, закуплено тач-панель для демонстрації відео продуктів, розроблених в межах проєкту, та 3D-моделі готських воїнів. Запланована міжнародна наукова конференція про історію поширення готів на території західної Європи та захід в музеї у Володимирі «Сімейний вихідний в музеї». У липні 2022 року в селі Масломенч був проведений фестиваль «Готський шлях» за участі українських партнерів.

Гміна Грубешів активно допомагає під час воєнного стану гуманітарними вантажами, зокрема доставили генератори, медикаменти, ліжка медичні, продукти харчування, одяг, засоби гігієни та багато іншого⁵².

Популяризація ексклюзивної спадщини: кейс Дрогобич, Львівська область і Ліпик (Ліпик, Хорватія)

Під час воєнного стану Дрогобич надав прихисток для багатьох переселенців/-ок, зокрема з міста-побратима Нової Каховки (Херсонська область). Серед них були архітектори Тетяна та Єлизавета Євсєєві, які займалися у рідному місті відновленням

та популяризацією ексклюзивної спадщини — орнаментальних панно на будинках, які вони назвали «кам'яними вишиванками», авторства художника-бойчукіста Григорія Довженка. Ці панно стали своєрідним брендом міста, пов'язаним з мистецтвом «розстріляного Відродження».

У вересні 2022 року Дрогобицька міська рада ініціювала показ виставки «кам'яних вишиванок» у хорватському місті-побратимі Ліпіку, з яким співпрацює з 2010 року. Таким чином Дрогобич допоміг своїм новокаховським друзям популяризувати культурну спадщину українського Півдня у Європі.

Культурний маршрут «Шлях святого Якова»: кейс Вінниця і Паневежис (Литва)

Угода про побратимство між Вінницею та Паневежисом (Литва) підписана у 2015 році. Ідеєю долучитись до цього проєкту з Вінницею поділився мер Паневежиса Рітіс Міколас Рачкаускас, який на той момент був почесним президентом Європейської федерації Шляхів святого Якова — маршрути, що з'єднують різні країни із центром паломництва в Іспанії містом Сантьяго-де-Компостела. До цього об'єднання, на сьогодні увійшло вісім країн, але крім того на неофіційному рівні практично в усій Європі, зокрема і Східній, існують товариства шанувальників Шляхів святого Якова. Представники Вінницької міської ради на запрошення колег відвідали у 2019 році Паневежис, Каунас та Вільнюс і побачили, як ця ідея працює в Литві та інтегрується в загальноєвропейську. Стало зрозумілим, як до проєкту може долучитися Україна, зокрема Поділля з великою кількістю історичних, культурних, сакральних пам'яток. Упродовж

⁵² За інформацією, наданою Володимирською міською радою

2020 року спільно з активом Вінниці розроблялася концепція майбутнього маршруту.

У 2021 році Вінницькою міською радою спільно з Барською міською радою реалізовано проєкт «Camino Podolico: Подільський шлях святого Якова», що має на меті створення культурного маршруту з Вінниці до Кам'янця-Подільського за аналогією до відомого європейського маршруту. Camino Podolico був започаткований у межах програми «Культура. Туризм. Регіони» Українського культурного фонду, завдяки чому було залучено грантове фінансування у розмірі 722,4 тис. грн. На даний час проєкт поєднує 13 населених

пунктів Вінниччини та Хмельниччини. Маршрут промаркований, має власну навігацію, сайт, довідник, мапу, потужну медіапідтримку, налагоджену міжмуниципальну співпрацю з громадським сектором і бізнесом, позитивний досвід і відгуки понад 150 першопрохідців маршруту. Кінцевою довгостроковою метою розвитку проєкту є інтеграція в Європейську федерацію шляхів святого Якова через доведення маршруту до кордону з ЄС. Даний крок дозволить Вінниці з'явитися на європейській карті культурно-туристичних маршрутів, а європейським туристам — відкрити Поділля як частину всесвітньо відомого пішохідного маршруту.

Спільні проєкти в області спорту

Муніципалітети-партнери часто організують спільні турніри, особливо дитячих чи любительських команд. Також зусилля партнерів можуть бути спрямовані на спільний розвиток спортивної інфраструктури.

Облаштування футбольного поля: кейс Ковель, Волинська область і Щучин (Польща)

У рамках спільного проєкту з польським містом Щучин міжнародного проєкту «Транскордонні центри діалогу культур Польща — Білорусь — Україна» програми транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна на 2014-2020 роки (програма продовжена на наступний період 2021-2027 років, але Білорусь більше не є стороною цієї програми) здійснено капітальний ремонт спортивних споруд — футбольного поля з легкоатлетичними доріжками, головного спортивного об'єкту міста.

Проєкт був реалізований за кошти міжнародної технічної допомоги ЄС у співфінансуванні з державного бюджету. У рамках проєкту також відбувалось облаштування транскордонного центру діалогу культур⁵³.

Ще одним учасником проєкту разом з польським Щучин було однойменне місто з Білорусі, яке на той момент не було побратимом Ковеля. Але й не стало — Ковель після 24 лютого припинив відносини з містами цієї країни. Що ж до польського Щучин, то воно продовжує допомагати — українському місту побратиму — нещодавно його мер особисто сів за кермо автомобіля, який віз гуманітарну допомогу в Україну⁵⁴.

Біатлонний комплекс «NESKUCHNE»: кейс Тростянець, Сумська область і Бистрице над Пернштейнем (Bystřice nad Pernštejnem, Чехія)

⁵³ За інформацією, наданою Ковельською міською радою.

⁵⁴<https://kowel.rayon.in.ua/news/494723-mer-polskogo-shchuchina-osobisto-siv-za-kermo-gumanitarnogo-mikroavtobu>

Знайомство з чеським партнером відбулося у 2017 році на святкуванні Дня гміни Богухвала, Польща. Побратим польського побратима Тростянця став і його побратимом. У процесі взаємодії громади виявили спільний інтерес до розвитку біатлонного спорту. З 2019 року триває розробка концепції створення сучасного біатлонного комплексу «NESKUCHNE» з багатофункціональними спортивно-оздоровчими об'єктами в місті Тростянець. Для реалізації проекту вже виготовлено ди-

зайн-проект при співпраці з конструкторським бюро «Projektční Kancelar» з чеського міста Žďár nad Sázavou, що відповідає вимогам міжнародного союзу біатлоністів (IBU).

Бистрице над Пернштейнем активно допомагає Тростянецькій громаді і зараз, надаючи гуманітарну допомогу у вигляді транспортних засобів та обладнання необхідного для роботи комунальних закладів Тростянецької міської територіальної громади⁵⁵.

Проекти, пов'язані з громадською участю і взаємодією інститутів громадського суспільства

Більшість проектів, які реалізуються муніципалітетами в рамках партнерств, мають своїм компонентом розширення громадської участі. Активними учасниками/-цями таких проектів стають громадські організації, фонди місцевих громад, інші інститути громадянського суспільства. Про їхню участь в реалізації ініціатив, пов'язаних з наданням містами з усього світу українським громадам після початку повномасштабного російського вторгнення, йшла мова вище.

Участь громадян в муніципальному управлінні: кейс Запоріжжя й Оберхаузен (Німеччина)

Історія відносин цих двох міст тягнеться з 1974 року завдяки відносинам профспілкових організацій металургійної галузі. У 1986 році було встановлене офіційне партнерство. Однак в середині 2010-их партнерство почало затихати.

Спільний проект «Участь громадян у муніципальному управлінні в Оберха-

узені і Запоріжжі», які стартував у 2017 році за підтримки сервісного центру «Комуни в єдиному світі» (SKEW), яка фінансується німецьким урядом. Тема була запропонована німецькими партнерами і підтримана з боку Запоріжжя, яке уже на той момент мало досвід реалізації громадського бюджету і залучення громадян/-ок до управління через громадську раду.

У ході проекту відбувся обмін делегаціями, навчання представників представники/-ці міської ради Запоріжжя і громадських організацій в Оберхаузені, їхня участь у ряді тренінгів, семінарів, лекцій, спілкування з німецькими вченими-практиками⁵⁶.

Неурядові організації рятують українську культурну спадщину: Кейс Харкова та Нюрнберга (Німеччина)

Благодійний фонд громади Харкова «Толока» був заснований у 2016 році. Головними напрямками його діяльності є підтримка культури та розвиток

⁵⁵ За інформацією, наданою Тростянецькою міською радою.

⁵⁶ [Dokumentation_Bürgerbeteiligung_ukr.pdf \(oberhausen.de\)](#)

місцевої філантропії. За роки роботи Фонд сприяв реалізації понад сотню культурних проєктів. З 2018 року є організатором Міжнародного фестивалю класичної музики KharkivMusicFest.

Після повномасштабного російського збройного вторгнення Фонд спрямував зусилля на захист уражених від обстрілів історичних будівель, музеїв та їхніх матеріальних цінностей, підтримку видавців, культурних інституцій та установ, які продовжували працювати на Харківщині в умовах війни, а також допомогу медичним закладам та установам.

Одним з основних партнерів Фонду стало Товариство побратимства Харків-Нюрнберг, засноване у 1993 році Муніципалітетом Нюрнберга. Харків та Нюрнберг плідно співпрацюють ще з 1990 року, і у час, коли Харківщина найбільше потребувала допомоги, німецькі побратими надали її. Фонд «Толока» та Товариство побратимства Харків-Нюрнберг створили спільний проєкт «Підтримка громади Харкова в умовах кризи» для допомоги культурним інституціям, установам, а також медичним та лікувальним закладам Харкова та області.

Харківською міською радою та Департаментом містобудування та архітектури Харківської обласної військової адміністрації було окреслено завдання.

Враховуючи нагальну потребу у документуванні стану пам'яток архітектури, фіксації руйнувань, Фонд придбав та передав Департаменту 3D-сканер, що дає можливість повного відновлення пошкоджених об'єктів.

Допомогу також отримали визначні культурні інституції Харківщини, які найбільше постраждали внаслідок ракетних обстрілів: Національний літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди, Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, Харківська обласна філармонія, Художній музей, Харківський літературний музей, Харківський Національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського та інші.

Серед медичних закладів, що отримали партнерську допомогу: Харківський військово-медичний клінічний центр Північного регіону (Військовий шпиталь), Обласний клінічний перинатальний центр, Інститут загальної та невідкладної хірургії ім. В. Т. Зайцева НАМН України. Харківським медикам було передано сучасне діагностичне та хірургічне обладнання, медичні препарати та лікарські засоби.

Досвід спільної роботи в умовах кризи» став запорукою розширення співпраці Фонду громади Харкова «Толока» та Товариства побратимства Харків-Нюрнберг⁵⁷.

Спільні проєкти у сфері охорони здоров'я

Українські громади проявляють зацікавленість у співпраці в сфері охорони здоров'я, однак до останнього часу спільних проєктів у цій галузі реалізовувалось не багато. Більш інтенсивним

взаємодія фахівців/-чинь у цій сфері розпочалась в період пандемії COVID-19. Сьогодні надання допомоги у вигляді медикаментів, медичного обладнання, машин швидкої допомоги, лікування

⁵⁷ Більш детально про результати цієї співпраці можна ознайомитись на ресурсах: <https://www.newsroom.kh.ua/ua/news/zberegty-i-vidbuduvaty-zhyteli-nyurnberga-dopomagayut-ryatuvaty-kulturnyy-ta-istorychnyy-vyglyad-harkova>; <https://youtu.be/mrbvVw3qxUE>, <https://youtu.be/PBtjFzBxle0>

українських воїнів і постраждалих від обстрілів і катувань мешканців українських громад — один з пріоритетних напрямів гуманітарної допомоги з боку міст-партнерів. Кейс співпраці Львова з польськими і німецькими партнерами щодо створення Національного реабілітаційного центру та створення екосистеми реабілітації UNBROKEN ми описували вище. Ось деякі інші кейси.

Боротьба з COVID-19 і інша допомога в галузі охорони здоров'я: кейс Володимир, Волинської області і Цвікау (Німеччина)

Ініціював це партнерство п. Карл-Ернст Мюллер, який у 2005 році відшукав у Володимирському районі місце поховання свого родича, загиблого у Другій світовій війні. Благодійник почав активно допомагати селі Ласків, де похований його родич, згодом — і місту Володимирі. Позаяк пан Мюллер був депутатом муніципалітету Цвікау, він допоміг з налагодженням офіційного партнерства між містами та подальшій співпраці (згодом у статусі голови Асоціації «Партнерство для України»). Угода про співпрацю була підписана мерами обох міст у 2013 році.

З 2019 року подали міста-побратими реалізували два спільні проєкти у сфері охорони здоров'я. Обидва проєкти фінансуються за кошти Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Федеративної Республіки Німеччина через німецьку організацію «Engagement Global GmbH»:

- «Боротьба з пандемією COVID-19» в межах Програми Kommunales Corona — Solidarpaket (закупили і встановили рекуператори в п'яти

школах м. Володимир 2021-2022 роки);

- «Разом задля здоров'я та благополуччя жителів Володимира-Волинського та Цвікау» в межах програми «НАКОРА» (закупили і встановили УЗД-апарат з функцією еластографії в КП «Володимир-Волинське ТМО», а також проведено навчання для лікарів/-ок Володимирської лікарні, 2021-2022 роки).

Наразі завершується робота над новим проєктом по закупівлі за грантові кошти автомобіля швидкої допомоги для Володимирської лікарні.

Місто Цвікау активно допомагає у період війни гуманітарними вантажами. Німецькі партнери передали два автомобілі, бронезилети для підрозділів поліції, генератори, медикаменти, продукти харчування, одяг, засоби гігієни та багато іншого.

На даний час готується для відправки поранений військовослужбовець з Володимира на реабілітацію та протезування до клініки Генріха Брауна в Цвікау, за сприяння муніципалітету Цвікау. Там йому нададуть необхідну допомогу безкоштовно⁵⁸.

Допомога під час війни: кейси підтримки з боку європейських міст-партнерів

Медикаменти, медичне обладнання і транспорт — один з пріоритетів гуманітарної допомоги від міст-партнерів. Так, до Києва прибули 12 реанімобілів, подарованих українській столиці мерією міста-побратима Мюнхена. Ще в березні Мюнхен надав Києву 15 заліз-

⁵⁸ За інформацією, наданою Володимирською міською радою.

⁵⁹ https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_do_kiyeva_pribuli_pershikh_7_iz_12_reanimobiliv_podarovanih_ukrainskiy_stolitsi_meriyeyu_myunkhena/

ничних вагонів гуманітарної допомоги, серед якої — медикаменти й медобладнання. Також Мюнхен приймає українських біженців/-ок. Окрім Мюнхена, інші міста Німеччини передали Києву вісім пожежно-рятувальних автомобілів та необхідне спорядження для пожежників та рятувальників⁵⁹.

Одесі допомагає місто-побратим Марсель. До міста з Марселя прибули дві машини швидкої допомоги, одна з яких — всюдихідна, з відповідним обладнанням, а також медична продукція. Також із Марселя до Одеси вже були поставлені три авто швидкої допомоги, пожежна машина, медичне обладнання та медикаменти⁶⁰.

Запоріжжя підтримує німецьке місто Магдебург. Тільки одна партія гуманітарного вантажу становила понад п'ять тон необхідних жителям міста речей, зокрема: ліків, засобів індивідуальної гігієни, одягу й технічного обладнання⁶¹.

Миколаїв отримує гуманітарні вантажі з Плевен. Болгарського місто-побратим одним із перших відгукнувся

та запропонував Миколаєву свою допомогу. У якості гуманітарного вантажу до Миколаєва надсилають медикаменти, спальні мішки, зарядні пристрої. Усе це розподілено в міські лікарні та загони територіальної оборони.

Подібну допомогу українські громади отримують також від інших міст-партнерів⁶².

Протезування наших захисників/-ць: кейс Житомир і Ноблсвілл (США)

Ноблсвілл розпочав допомагати Житомиру. Тамтешній госпіталь готовий безкоштовно робити операції з протезування нашим захисникам/-цями, а громада міста Ноблсвілл почала збір коштів на закупівлю протезів, які коштують десятки тисяч доларів. Місцева броварня виготовила спеціальний сорт пива під назвою «Азовсталь», гроші від продажу якого підуть також на закупівлю протезів.

Під час взаємодії Ноблсвілл став містом-побратимом Житомира⁶³.

Проекти у сфері екології, охорони навколишнього середовища і зеленої енергетики

Хоча до теми екології і захисту довкілля в останні роки прикуто багато уваги громадськості, успішних прикладів співпраці в рамках міжмуніципальних партнерств за участі українських громад, як не дивно, небагато. Переважно вони стосуються спільних зусиль в рамках басейнів прикордонних річок і природо-охоронних зон і фінансують-

ся в рамках програм транскордонної співпраці. Здебільшого українські громади виявляють достатньо прагматичний інтерес до модернізації інженерної інфраструктури і системи надання комунальних послуг, які мають в тому числі вплив і навколишнє середовище (поводження з ТПВ, стала мобільність, водозабезпечення і водовідведення,

⁶¹ До Запоріжжя надійшла гуманітарна допомога з Німеччини — Офіційний сайт Запорізької міської ради (zr.gov.ua)

⁶² Українським громадам допомагають європейські міста-побратими | Асоціація міст України (auc.org.ua)

⁶³ https://www.zhitomir.info/news_210248.html

тощо). Зокрема чимало проєктів сфокусовані на питання енергозбереження.

У майбутньому ця сфера буде займати у партнерствах значно більшу роль і це повзано як з перспективами євроінтеграції, так і з питаннями відновлення українських громад. З одного боку, теми сталого розвитку, протидії змінам клімату, зеленої енергетики є одним з пріоритетів в програмних документах ЄС. З іншого, ця сфера потребуватиме особливої уваги після тої шкоди, яка заподіяна російською агресією енергетичній інфраструктурі України і її навколишньому середовищу. Деякі кейси, які реалізовані до 24 лютого.

Єврорегіон Розточчя: кейс громад Львівської області і Люблінського воєводства (Польща)

Розточчя — унікальна територія, занесена до списку природних заповідників ЮНЕСКО, розташована на території Люблінського воєводства та Львівської області. На території Розточчя створено природоохоронні території.

Низка громад Львівської області (Жовківська, Рава-Руська, Дбросино-Магерівська) та Люблінського воєводства Республіки Польщі об'єднали свої зусилля в форматі Асоціації ОМС «євререгіон Розточчя» і спільно реалізують низку проєктів за підтримки програми транскордонної співпраці двох країн. Так, в рамках проєкту «RoweLove Roztocze — разом попри кордони» промарковано майже 300 км велодоріжок у природних парках на території обох країн, обладнана низка еколого-просвітницьких центрів, здійснюються інші активності, спрямовані на підвищення

обізнаність жителів/-шок і туристів/-ок щодо охорони природної спадщини. Громади партнери з Польщі також активно допомагають українським громадам після 24 лютого.

Пріоритет енергозбереження: кейс Миргород, Полтавська область — Анікщяй (Литва)

Миргород і Анікщяй підписали угоду про партнерство у 2017 році, а у 2018 році партнери подали спільний проєкт «Зміцнення адміністративної та інституційної спроможності Миргородського муніципалітету» та отримали підтримку Програми розвитку та сприяння демократії Міністерства закордонних справ Республіки Литви. У рамках проєкту відбувались семінари й обмін досвідом з питань використання відновлюваних джерел енергії, енергозбереження в житловому секторі та управління відходами. Експерти з міста побратима підготували комплексний енергоаудит однієї із загальноосвітніх шкіл⁶⁴.

Досвід поводження з ТПВ: кейси Тячів, Закарпатська область — Мурська-Собота (Словенія), Пирятин, Полтавська область — Лежайськ (Польща), Черкаси — Бидгощ (Польща)

Оскільки проблема поводження з ТПВ є актуальною для більшості громад, питання вивчення досвіду, який би міг бути запозичений у цій сфері, виникало до початку повномасштабної агресії в багатьох партнерствах. Ось тільки деякі приклади — спеціалісти Тячівської громади вчилися сортувати сміття у словенських колег⁶⁵, керівництво Пирятинської громади

⁶⁴ Partnerships between Ukrainian and EU municipalities Key success and failure factors for sustainable international municipal cooperation. Bridges of Trust.

⁶⁵ <https://decentralization.gov.ua/news/10105>

знайомилось з організацією полігону в польському місті-побратимі⁶⁶, представники/-ці Бидгоща передавали свій досвід у цій сфері місту-побратиму Черкаси⁶⁷. У всіх цих випадках мова йшла про запровадження європейських стандартів у цій сфері та підтримку муніципалітетів в країнах членах ЄС за кошти європейських фо-

ндів. Україна як країна-кандидат також буде зобов'язана впроваджувати відповідні європейські директиви, і з того моменту, коли Україна отримає доступ до фондів підтримки у передвступний період, актуальність і можливості спільних проєктів у цій сфері тільки зростуть.

Місцевий економічний розвиток і сприяння в налагодженні співпраці бізнес-структур

Питаннях місцевого економічного розвитку — та сфера, де є широкі можливості налагодити дійсно взаємовигідну співпрацю. На основі зацікавленості бізнес-структур з обох боків можуть бути зреалізовані проєкти, у виграші від яких будуть не тільки ініціатори цих проєктів, а й мешканці громад-партнерів. Тому муніципалітети міст-партнерів охоче сприяють налагодженню контактів між підприємствами і бізнес-спільнотами з обох сторін, які шукають розширення ринків збуту, можливостей вигідно інвестувати капітал.

Розвиток індустріального парку за участю релокованого бізнесу: кейс Хотин, Чернівецька область і Ла-Мотт-Серволе (Франція)

Це нове партнерство, яке формується в умовах війни. Ініціювала його французька сторона. У травні 2022 року відбулась перша онлайн зустріч, на якій було презентовано громади, напрями економічного та соціального розвитку для співпраці та реалізації спільних проєктів. У серпні цього року відбувся перший візит делегації Хотинської міської ради до міста Ла-Мотт-Серволе (Франція), під час якого було узгоджено

меморандум про співпрацю.

Упродовж цього візиту особливу увагу було приділено вивченню досвіду функціонування одного з найбільших та перспективних технопарків Європи Savoie Technolac.

Такий фокус міжмуніципальної співпраці пояснюється наступним. Після початку повномасштабного російського вторгнення міська влада (відділу економічного розвитку та міжнародного співробітництва Хотинської міської ради, а також КУ «Агенція розвитку міста») активно займаються залученням релокованих підприємств. Для цього проведено інвентаризацію комунальних приміщень та земельних ділянок, які є потенційно цікавими для бізнесу, розроблено інфо-візуалізацію для бізнесу, та організовано активну комунікацію з цільовою аудиторією. У результаті, на сьогодні до Хотинської громади релоковано шість підприємств, серед яких найбільшими є виробник велосипедів «Велотрейд» та електро фурнітури «LXL Enterprise» (обидва з міста Харкова). Згадані компанії виявили інтерес стати першими резидентами новоствореного індустріального парку «Хотин Invest» і вже

⁶⁶ <https://decentralization.gov.ua/news/11238>

⁶⁷ <http://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=17477&s=1&s1=17>

готують проекти розміщення своїх виробничих будівель на його території.

Партнерство з французьким муніципалітетом дасть можливість правильно організувати управління та промоцію індустріального парку в Хотинській громаді. Наразі Хотинська сторона налагоджує комунікацію з учасниками/-цями французького технопарку. У найближчій перспективі планується зустріч представників Мінрегіону, Мінекономіки, керівництва Чернівецької області та представників підприємств технопарку і муніципалітетів Шамбері та Ла Мот-Серволе, де розміщений технопарк⁶⁸.

Формування агрокластеру і розвиток гастрономічного туризму: кейс Вінниця і Діжон (Франція)

Реалізація Проекту децентралізованого співробітництва між містами Вінниця та Діжон, Вінницькою областю та регіоном Бургундія Франш-Конте здійснюється з січня 2019 року.

Одним з його напрямів є створення агрокластеру. У квітні 2021 року підписано Меморандум про спільну діяльність агрокластеру «AgroVin» за участі ТОВ «Агрона Фрут Україна», ПрАТ «Харчосмакова фабрика», ТОВ «Агрослугтранссервіс», ТОВ «Діброва», ТОВ «Органік-Д», Вінницького національного аграрного університету та Інституту кормів та сільськогосподарства Поділля НААН, що в подальшому надасть для Вінниччини можливість розвивати економічну

діяльність в агропромисловій галузі, вийти на новий рівень міжнародного співробітництва, розширити експортний потенціал, проводити наукові дослідження у сфері сучасних технологій землеобробки та зрошування, впроваджувати агротехнології з використанням ІТ-інновацій тощо.

На базі Вінницького національного аграрного університету реалізовується проєкт по створенню Агрохабу, який передбачає університетські обміни, наукове співробітництво, впровадження освітніх програм з підготовки спеціалістів з аграрного і агропромислового напрямів за участі університету AgroSUP Dijon.

У листопаді 2019 року в столиці Бургундії — місті Діжон — проходила 89-ий Міжнародний гастрономічний ярмарок Foire de Dijon, який був започаткована ще у 1921 році та нині входить у ТОП-5 найбільших ярмарків Франції, вході якого вдалося домовитися про початок співпраці за напрямками розвитку гастрономічного та подієвого туризму. Уже у 2021 році Вінниця вперше долучилася до Міжнародного гастрономічного ярмарку в Діжоні. Місто представляли п'ять підприємств. Вінниця отримала можливість заявити про себе як місто, де виробляють якісні та смачні продукти.

Іншим напрямом співпраці Вінниці з Діжоном є стратегічне покращення системи питного водопостачання і водовідведення⁶⁹.

Транскордонне співробітництво

Для багатьох громад України участь у проєктах транскордонної співпраці стала першим досвідом підготовки і

реалізації спільних проєктів з муніципалітетами країн ЄС з фінансуванням за європейські кошти. Окрім того, що в

⁶⁸ За інформацією, наданою Хотинською міською радою.

⁶⁹ За інформацією, наданою Вінницькою міською радою.

рамках таких проєктів громади змогли отримати підтримку і залучити міжнародний досвід для розв'язання актуальних для них проблем, цей досвід особливо корисний, враховуючи що з отриманням Україною статусу кандидата в члени ЄС для наших громад будуть відкриватись нові можливості участі в проєктах, які будуть фінансуватися з різних європейських програм і фондів, але схема організації роботи і вимоги до проєктних заявок і організації роботи над їх втіленням будуть значною мірою схожими. Приклади реалізації проєктів у рамках транскордонної співпраці уже наводились вище (Ковель, Володимир).

Кейси проєктів транскордонного співробітництва Новоселицької громади з побратимами Румунії та Молдови⁷⁰

Новоселицька міська територіальна громада розташована у південно-східній частині Чернівецької області, на лівобережжі річки Прут в лісостеповій зоні поблизу Карпат та кордону з Румунією та Молдовою.

У рамках спільної операційної Програми Румунія, Україна, Республіка Молдова (2007-2013) реалізовано було наступні проєкти: (1) покращення транскордонного управління твердими побутовими відходами в Республіці Молдова, Румунії та Україні (ЄС); (2) принцип стабільності концепції інтегрованого простору міських поселень транскордонного регіону (ЄС); (3) розробка та управління комплексними міськими планами розвитку (ЄС); (4) підвищення безпеки життєдіяльності населення в долині річки Прут (ЄС). Човни, катамарани, мотопомпи та інше приладдя, придбані при реалізації останнього проєкту, були задіяні для подолання

наслідків надзвичайної ситуації природного характеру (повені) в червні 2020 року.

У рамках Програми територіального співробітництва країн Східного партнерства «Молдова-Україна» та реалізувати спільно з партнерами два проєкти: (1) «Крок за кроком до роздільного збору сміття» (розробка довгострокових рішень для роздільного збору та управління відходами). Партнерами проєкту були Районна рада Фелешть (Молдова), Регіональний центр охорони навколишнього середовища «REC Moldova», Громадська організація «Кутезеторул» (Молдова), ГО «Новоселицька агенція економічного розвитку та транскордонної співпраці» (Україна); (2) «Шлях до здорового способу життя через розвиток транскордонної інфраструктури» (розвиток спортивної інфраструктури у містах Унгень (Молдова) та Новоселиця (Україна) відповідно до європейських стандартів щодо доступності населення до установ для занять спортом та надання можливості для проведення національних та міжнародних турнірів).

Новоселицька громада брала участь у проєкті «Транскордонне співробітництво для служб пожежної та рятувальної служби» в рамках Спільної операційної програми Румунія-Україна 2014-2020. Головним партнером проєкту виступила комуна Владень повіту Ботошань (Румунія). У рамках проєкту було вивчено європейське законодавство та досвід сторін із управління надзвичайними ситуаціями, розроблено спільну стратегію розвитку надзвичайних ситуацій та місцевих планів дій на рівні добровільних служб у комуні Владень та місті Новоселиця, у Новоселицькій громаді створено волонтерську пожежну команду, придбано спеціальний автомобіль, комп'ютерну та іншу техніку.

⁷⁰ За інформацією, наданою Новоселицькою міською радою.

Гуманітарна допомога в умовах кризи

Як ми зазначали, коли говорили про історію розвитку партнерств, їхнє виникнення було пов'язане саме з взаємодопомогою міст у кризових ситуаціях, а саме міст, які постраждали в ході Другої світової війни. Допомога муніципалітетів один одному в умовах різного виду криз (стихійних лих, техногенних катастроф, епідемій, тощо) і сьогодні залишається одним з пріоритетних напрямів взаємодії в рамках міжмуніципальних партнерств. Війна в Україні значною мірою посилила таку співпрацю.

Волонтери з США: Кейс Копиченці, Тернопільська область, і Бозмен (США)

Голова Копичинецької громади Богдан Келічавий та керівник департаменту економічного розвитку міста Бозмен Бріт Фонтенот зустрілись у 2021 році на конференції Міжнародної Асоціації Міст/Сіл (International City/County Management Association (ICMA)). Співпраця розпочалася після повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року, коли пан Фонтенот почав шукати можливості допомогти Копичинецькій громаді і підключив багатьох зацікавлених осіб, які потім об'єднались в організацію Ukraine Relief Effort. Це дало можливість надати допомогу не лише Копичинцям, але й кільком сусіднім громадам Тернопільської області через облаштований на базі ліцею Копичинецький хаб допомоги.

Завдяки контактам, налагодженим в процесі взаємодії американськими партнерами з різними інституціями, до Копичинців почали приїжджати фахівці/-чині з різних сфер, які безоплатно виконували певні практичні завдання та ділилися досвідом (всього за 2022

рік приїхало 10 осіб). Зокрема, Факультет архітектури університету Монтана працює над створення місць для проживання ВПО у Копичинцях, а також шукають рішення та фінансові можливості налагодження систем водопостачання та водовідведення у громаді. Понад те, один із студентів-магістрів американського університету завершує навчання у грудні та переїжджає жити в Копичинці. Дехто з волонтерів працює у сфері охорони здоров'я. Також волонтери допомагають місцевим готувати заявки на грантові конкурси. Окремий напрям — допомога заводу з Харківської області, переміщеному в громаду. Підготували заявки на проект, спрямований на організацію тимчасових виплат релокованому бізнесу, який у свою чергу має забезпечити зайнятість для певної кількості працівників і відповідний соціальний ефект для громади⁷¹.

Діаспори як канал формування нових партнерств: кейс Чортків, Тернопільська область, і Безьє (Франція)

З перших днів після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну українські громади на Заході України прийняли велику кількість вимушених переселенців/-ок. Щоб забезпечити їх усім необхідним, українським громадам важливо було швидко залучити допомогу. Серед таких громад була Чортківська. На допомогу їй прийшли чортківчаники і чортківчани, які переїхали жити в інші країни. Завдяки одній з них мер Чорткова Володимир Шматько познайомився з мером Канн Давидом Лиснаром, який також очолює французьку асоціацію міст. Ще на початку березня пан Лиснар одним з перших європей-

⁷¹ За інформацією, наданою Копиченською міською радою.

ських мерів разом з гуманітарним вантажем від французьких друзів приїхав в Україну.

Однак Канни — місто дещо іншого масштабу, тому вони не стали побратимом Чорткова. Натомість пан Лиснар допоміг Чорткову встановити побратимські відносини з містом Безьє, яке стало одним з тих міст, які регулярно допомагають Чорткову. З березня по вересень з французького містечка до Чорткова приїхало п'ять вантажівок із продуктами харчування, засобами гігієни, одягом тощо.

Завдяки такій допомозі не тільки від Безьє, але й і від інших міст партнерів Чортків став свого роду хабом для гуманітарної допомоги. Він зміг не тільки розв'язувати проблеми переселенців/-ок у власній громаді, але й організувати допомогу іншим громадам, які найбільше постраждали від російської агресії⁷².

Кошти на гуманітарну допомогу: кейс Миколаїв і Ганновер (Hannover, Німеччина)

30 червня 2022 року міська рада Ганновера ухвалила рішення про солідарне партнерство з містом Миколаїв, а у вересні очільниками міст був підписаний відповідний меморандум.

У рамках солідарного партнерства міська рада німецького міста ухвалила рішення про підтримку України та Миколаєва у 2022 році в обсязі до 500 тис євро. Затверджена сума налічує не лише публічні кошти, а й фінансування третіх сторін, субсидій національних міністерств і приватних пожертв. Фактично муніципалітет Ганновера як самостійно збирає кошти для потреб

Миколаєва, так і сприяє фандрейзингу третіх сторін на ці цілі.

Згадані цільові кошти будуть витрачені на основі запитів українського міста, зокрема доставку допомоги, а також для підтримки місцевих НУО. Частина коштів також може бути використана для розвитку місцевих комунікаційних ініціатив з метою просування солідарного партнерства в Ганновері.

16 вересня у Миколаїв прибув перший гуманітарний вантаж від міста Ганновер, в якому містилося дитяче харчування, продукти, медикаменти, засоби пожежної безпеки, інструменти для сфери ЖКГ міста, генератори. На черзі — доставка запитаної спеціалізованої техніки⁷³.

Відбудова зруйнованого: кейси міст, які побували в окупації або в зоні бойових дій

Міста з усього світу долучаються до відновлення деокупованих міст і сіл, а також тих, які зазнали значних ушкоджень у результаті бойових дій.

Так, до відновлення Бучі вже доєдналися чотири європейські міста: Бергамо (Республіка Італія), Кашкайш (Республіка Португалія), Бергиш-Гладбах (Федеративна Республіка Німеччина), Кочев'є (Республіка Словенія)⁷⁴. У Бучі тепер три міста-побратима в Польщі — до польських міст Тушина та Пщини відсьогодні доєдналося Катовіце — центр Сілезького воєводства. Партнери допомагають коштами, технікою, надсилають гуманітарну допомогу, приймають вимушених переселенців/-ок, допомагають облаштовувати тимчасове житло.

⁷² За інформацією, наданою Чортківською міською радою.

⁷³ За інформацією, наданою Миколаївською міською радою.

⁷⁴ [Європейські міста-побратими допомагають українським громадам | Асоціація міст України \(auc.org.ua\)](https://auc.org.ua/)

Партнерами Ірпінської громади, які допомагатимуть її відновленню й розвитку, нещодавно стали мексиканське місто Тлахомулько та іспанське місто Герніка. Ірпінська міська рада також затвердила рішення про укладання Меморандуму про побратимство з іспанським містом Алькала-де-Енарес. Також нещодавно Ірпінська міська рада та муніципалітет Маямі, США ухвалили рішення офіційно закріпити побратимські відносини⁷⁵.

До відновлення Макарова долучиться німецьке місто Вандліц яке нещодавно стало його містом-побратимом⁷⁶.

Побратими надають постраждалим містам цільову фінансову допомогу. Так, Чернігів отримав на відбудову кошти від міст-побратимів — німецького Меммінгена (152 тис. євро на відновлення пошкоджених під час активних бойових дій мереж зовнішнього освітлення міста та придбання буржуйок та дров для пунктів обігріву у зимовий період) та чеського Градець-Кралове (12 тис. євро на відновлення вікон у дошкільному навчальному закладі № 14)⁷⁷.

Перелік таких ініціатив можна продовжити.

Партнерство солідарності з перспективою на майбутнє: кейс Дніпро і Кельн (Німеччина)

Серед багатьох невеликих міст і містечок, які започатковують «партнерства солідарності», два міста-мільйонника — Кельн і Дніпро. Початок проєктного партнерства з Дніпром міська рада Кельна затвердила своїм рішенням від 20 червня. У Кельні наголошують, що на даний момент — це передовсім жест солідарності. Співпрацю почали з найнагальнішого: надання гуманітарної допомоги Дніпру, який прийняв десятки тисяч біженців/-ок з зони бойових дій і окупованих територій. Кельн, своєю чергою, став домівкою для понад 11 тисяч біженців/-ок з України. Але вже сьогодні Кельн піклується про те, що після завершення війни німецьке місто разом з українським Дніпром будуть реалізовувати широку програму співпраці як справжні міста-побратими⁷⁸.

---

⁷⁵ <https://decentralization.gov.ua/news/15611>

⁷⁶ <https://auc.org.ua/novyna/makariv-ta-nimecke-misto-vandlic-domovylysya-pro-spivpracyu-zadlya-likvidaciyi-naslidkiv>

⁷⁷ Чернігів отримав кошти від міст-побратимів — Меммінгена та Градець-Кралове (chernigiv-rada.gov.ua)

⁷⁸ Десятки німецьких міст шукають партнерів в Україні — DW — 28.06.2022